

Södertörns högskola | Lärarutbildningen

Examensarbete 15 hp | Pedagogik | höstterminen 2008

Digital elevdokumentation

– från implementation till praktiskt arbete

Av: Isabelle Alesund

Handledare: Christine Farhan

Abstract

It is statutory that teachers shall document their student's development of knowledge in different subjects. The teachers employed by Sundbybergs municipality have been commissioned to do the documentation in the web-based electronic system Projekt- och Omdömesdatabasen, P.O.D.B. The purpose of this study was to investigate which effect the IT-solution P.O.D.B has brought for the teachers in their task of student documentation. By conducting interviews and questionnaire studies I have been looking for answers to if the target achievements have increased by using the IT-solution, and if the teachers are aware of what they may or may not write about their students in the system. The conclusions I have been able to draw through my studies are that the teachers have accepted the commission to use P.O.D.B. But they didn't feel assessorial in the decision of beginning to use computers for the task of documentation. Their work has because of this become more time extensive, and there is some insecurity about the formality of the system. The effect of the decision has resulted in that the targets have been made more visible and the target achievements have increased, and the storage options have made the student information more readily accessible.

Nyckelord: digital elevdokumentation, elevdokumentation, IT-verktyg, bedömningsunderlag

1. INLEDNING	4
1.1 Dokumentationsdiskursen.....	5
1.2 Syfte och frågeställningar.....	8
2. BEGREPPSDEFINITION	9
3. METOD OCH MATERIAL.....	11
3.1 Avgränsningar.....	11
3.2 Urval.....	11
3.3 Datainsamlingsmetoder.....	12
3.4 Intervjuundersökning.....	13
3.5 Enkätundersökning.....	13
3.6 Etiska aspekter.....	14
4. METODDISKUSSION OCH TILLFÖRLITLIGHET.....	14
5. RESULTAT	15
5.1 Resultatredovisning av intervjuer och enkäter	15
5.2 Resultat av intervjuer med lärare	16
5.3 Resultat av enkäter besvarade av kontaktpersoner	25
5.4 Resultat av enkäter besvarade av rektorer	29
5.5 Analys	31
6. SLUTDISKUSSION.....	36
7. FORTSATT FORSKNING	37
8. REFERENSLISTA	38

BILAGOR

1. Inledning

Det arbete som lärare utför inryms inte endast på de schemalagda lektioner som de har tillsammans med sina elever. De har flertalet administrativa uppgifter som kräver otaliga timmar utanför lektionstiden. Ett exempel på en av dessa uppgifter som ingår i lärares uppdrag är att de skall bedöma elevers kunskaper och dokumentera dem. Det finns krav på vad en lärare skall bedöma, liksom vad en elev skall kunna när den lämnar grundskolan. Den här uppsatsen skall endast beröra att de kunskaper som bedöms, finns i målen. Den skall inte redogöra för hur lärare går tillväga när de gör sin bedömning av sina elever. Fokus i min uppsats ligger på uppdraget om *dokumentationen* om elevers utveckling, och hur den skrivs i ett digitalt elevdokumentationsprogram.

Idag finns det en marknad som erbjuder olika datasystem för dokumentation av elevuppgifter. Ett av dessa är Projekt- & Omdömesdatabasen, P.O.D.B¹ som bland annat Sundbybergs kommun sedan år 2003 har valt att använda. Tack vare P.O.D.B samlas information om elever elektroniskt, vilket förhindrar att elevuppgifter tappas bort. Genom att all information om elever samlas på ett och samma ställe blir den således tillgänglig för fler, än endast för den lärare som har skrivit den. Lärare som har gemensamma elever och rektorer som har det övergripande ansvaret för att eleverna skall nå målen, kan genom den elektroniska lagringen ta del av dokumentationen. Dokumentation som tidigare förvarades i pappersform på olika ställen.

I Grundskoleförordningen och Lpo 94 beskrivs bland annat vilket uppdrag lärare har då det gäller att dokumentera. I Grundskoleförordningens 7 kap 2 § står det:

- ”Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i relation till målen i läroplanen och kursplanerna.”²

I Lpo 94s riktlinjer för bedömning och betyg står det att läraren skall:

- ”utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn,”³

¹ Projekt- och Omdömesdatabasen, för vidare info. www.podb.se

² Grundskoleförordning (1994:1 194) Hämtat från

<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1994:1194>> 10 november 2008.

Det finns således ett krav på att lärare skall dokumentera elevernas kunskapsutveckling. Hur dokumentationen skall genomföras finns det dock inga statliga direktiv om. Sedan 1991 har kommunerna det övergripande ansvaret för sina skolor. Det innebär bland annat att det är kommunerna som skall kontrollera och utveckla dem.⁴ Sundbybergs kommun har som ett led i utvecklingsarbetet beslutat att deras anställda lärare skall dokumentera sina elevers kunskaper i det webbaserade systemet Projekt- och Omdömesdatabasen, P.O.D.B. Detta beslut fattades utifrån en likvärdighetsaspekt, då samtliga kommunala skolor bedömer och följer upp sina elever enligt samma mall.⁵

Det har nu gått cirka fem år sedan P.O.D.B började implementeras i kommunens grundskolor. Kraven på att redovisa elevers kunskaper är de samma som tidigare. Förutsättningarna har dock förändrats tack vare möjligheten med nya kraftfulla IT-verktyg.

1.1 Dokumentationsdiskursen

Det är lagstadgat att lärare skall dokumentera elevernas kunskapsutveckling. Men vad är det då som lärare skall bedöma? Lars Lindström skriver i inledningskapitlet till *Pedagogisk bedömning – Om att dokumentera, bedöma och utveckla kunskap*⁶ att skolan sedan 1994 inte längre har ett normrelaterat system för bedömning. Innan Lpo 94 infördes med sitt mål- och kunskapsrelaterade system, bedömdes elever utifrån jämförelser med sina klasskamrater. Idag skall lärare inte jämföra, utan bedöma hur eleverna presterar i förhållande till de kunskapsmål som finns i kursplanerna. Det innebär att i fokus för bedömningen står den enskilde eleven och dess väg mot målen. Det finns en uppsjö av bedömningsunderlag, dokumentation kan till exempel ske med bland annat portföljmetodik⁷ och olika medier. Men då Sundbybergs kommun använder IT-verktyget P.O.D.B, har jag valt att inte diskutera dessa andra tekniker. Men jag vill poängtera att pedagogisk dokumentation, trots ämnets aktualitet har använts för

³ Lpo 94 s. 16. (uppdaterad version innehållande ändringar t.o.m. SKOLFS 2006:23). Hämtat från <<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1069>> 10 november 2008.

⁴ Alexandersson, Mikael. 1999, s. 11. *Styrning på villovägar*. Lund: Studentlitteratur

⁵ Carina Näslundh. (2007-11-29) "Elevdokumentation med mervärde." Hämtat från <http://ledamedit.skolverket.se/leda_framat/inspiration/elevdokumentation/> 10 november 2008.

⁶ Red. Lars Lindström & Viveca Lindberg. 2007, s. 22. *Pedagogisk bedömning – Om att dokumentera, bedöma och utveckla kunskap*. Stockholm: HLS Förlag.

⁷ För vidare läsning se bl.a. Lindström & Lindberg. 2007, s. 159ff.

att synliggöra pedagogers arbete och elevers utveckling i årtionden. Inom till exempel Reggio Emilia pedagogiken har dokumentation alltid varit centralt.⁸

I en förstudie om pedagogisk dokumentation, skriven av Malin Aldal⁹ diskuteras bland annat begreppet elevadministration. Aldal delar in begreppet i två perspektiv som svarar för olika syften: *pedagogisk dokumentation* samt *pedagogisk journal*. Den pedagogiska dokumentationen syftar till att vara stimulerande för elevens utveckling. Emedan den pedagogiska journalen skall öka utbytet samt förståelsen för de som arbetar med eleven. Journalen innehåller till skillnad ifrån den pedagogiska dokumentationen känsligare uppgifter, så som åtgärder vid behov och andra sociala aspekter. Enligt Aldal finns det olika sätt att ta sig an de olika typerna av dokumentation, men menar att den pedagogiska är valigare förekommande. För att journalen inte skall hamna i skymundan krävs det således ett standardiserat system. Undersökningen sammanfattas med att den pedagogiska dokumentationen kan gynna elevens arbetssituation, medan journalen kan förbättra lärares, och vidare också skolledares. Dokumentation är av vikt, men den måste synliggöras vilket kräver ett bra system. Det handlar om informationsutbyte.

För att ett omfattande utbyte skall kunna ske, det vill säga, för att samtliga parter som är involverade i elevens utvecklingsprocess skall kunna ta del av informationen, krävs det alltså att den tillgängliggörs. Datorer är idag inget nytt och används i flera avseenden för just detta ändamål, lagring och kommunikation. Men är det då så enkelt?

Ett argument för att använda ett IT-verktyg handlar om tidsbesparing för lärarna. Skolan är ständigt ett aktuellt ämne, och hur det står till med elevernas kunskaper diskuteras därmed också ofta. Mats Rosenkvist, VD på P.O.D.B & CO skriver i *Computer Sweden*¹⁰ att de svenska elevernas kunskaper inte håller måttet. Han menar, att i skoldebatten tar nedskärningar inom skolväsendet en dominerande plats, och elevdokumentationen, eller den ”uråldriga elevdokumentationen” har förbisetts. Rosenkvist skriver att skolledarnas uppgift, att följa upp verksamheten i och med detta är ett näst intill omöjligt uppdrag då elevdokumentation som förvaras i pärmar är otillgänglig.

⁸ Hillevi Lenz Taguchi. 1997, s. 7. *Varför pedagogisk dokumentation?* Stockholm: LHS Förlag.

⁹ Malin Aldal. (2004-04-19) ”Digital dokumentation som rör skolans elever.” Hämtat från <http://www.vlm.se/pdf_files/VLMstudieDOKUMENTATION.pdf> 21 december 2008.

¹⁰ Mats Rosenkvist. (2005-02-04) ”Bättre system för uppföljning av kunskaper i skolan.” *Computer Sweden*. Hämtat från <<http://computersweden.idg.se/2.2683/1.4147>> 21 december 2008.

Eva Pethrus, ansvarig för Partnerskap i Lärande på Microsoft AB och Eva-Lis Sirén, förbundsordförande i Lärarförbundet skriver i *Aftonbladet*¹¹ att det bland annat krävs tillgång till datorer och ny teknik för att regeringens vision om att den svenska skolan skall bli av världsklass skall kunna uppfyllas. Det är enligt Pethrus och Sirén en självklarhet för andra yrkesgrupper som arbetar med kommunikation att det finns tillgång till datorer. Vidare skriver de att det går två lärare per dator, och då är datorer som även elever har tillgång till inräknade. ”Många lärare saknar alltså möjlighet att använda datorn som ett viktigt pedagogiskt hjälpmedel.”¹² De påpekar också att det inte spelar någon roll om lärarna använder sina privata datorer hemma, då fyra av tio lärare inte kan, på grund av olika skäl koppla upp sig mot sina skolors nätverk.

Gunilla Celén, lärare och utvecklingsledare i Sävsjö diskuterar i ”Konsten att välja rätt it-stöd”¹³ om problematiken att finna ett system som svarar mot samtliga berörda behov. Något som även Marie Louise Härlin, IT-samordnare i Upplands-Bro kommun skriver om i ”Skolans IT-verktyg: Processer och verktyg för lärares elevomdömen och IUP.”¹⁴ Upplands-Bro använder liksom Sundbyberg även de P.O.D.B och Härlin beskriver i artikeln hur kommunen arbetar med dokumentationen.

Både Celén¹⁵ och Härlin¹⁶ menar att det inte endast handlar om att köpa in ett system. Celén poängterar även att implementeringen och utbildningen i systemet är minst lika viktig. Hon skriver även att systemet måste vara användarvänligt, men samtidigt poängterar hon att en positiv effekt som den allt mer administrativa roll som lärare har fått, kan bidra till att pedagogerna analyserar mer. Genom sporadiskt ”nedklottrande” från respektive lärare är det problematiskt att samla dokumentation på ett och samma ställe men också som Celén skriver ”[...] svårt att se mönster.”¹⁷ Pethrus, Sirén och Celén ger således en förklaring till det problem som Rosenkvist¹⁸ tar upp.

¹¹ Eva Pethrus & Eva-Lis Sirén (2008-11-13) ”Världens bästa skola kräver ny teknik.” *Aftonbladet*. Hämtat från <<http://www.aftonbladet.se/debatt/article3755832.ab>> 21 december 2008.

¹² *ibid.* 2008.

¹³ Gunilla Celén. 2007, ”Konsten att välja rätt it-stöd.” *Datorn i utbildningen* nr 4, 26-27.

¹⁴ Marie Louise Härlin. 2008, ”Skolans IT-verktyg: Processer och verktyg för lärares elevomdömen och IUP.” *Datorn i Utbildningen* nr 6, 28-30.

¹⁵ Celén. 2007.

¹⁶ Härlin. 2008.

¹⁷ Celén. 2007, s. 26.

¹⁸ Rosenkvist. 2005.

Karin Rönneman skriver i *Utvecklingsarbete – en grund för lärares lärande*¹⁹ om förändringar inom skolan genom utvecklingsarbete. Även om kommunen som arbetsgivare har ett övergripande ansvar för lärares kompetensutveckling menar hon att lärare själva bör vara delaktiga i hela den process som ett utvecklingsarbete innebär. Det betyder att de initialt bör identifiera ett problem som de i sitt arbete står inför och vill arbeta med, då blir utvecklingsarbetet engagerande. Hon menar vidare att det är fördelaktigt om lärares tidigare kunskaper och erfarenheter ligger till grund för förändringar. Ett utvecklingsarbete som ger utrymme för lärares tidigare erfarenheter och som ger plats för en gemensam reflektion kan således vara både kompetenshöjande och utvecklande. Att finna tid till gemensam reflektion kan dock vara problematiskt.

Sundbybergs kommun har fattat beslut om att använda P.O.D.B, och det handlar enligt Vesterlund Olsson om: ”Mervärde i form av bättre överblick för både politiker, förvaltning, skolledare, lärare, elever och föräldrar. Mervärde som kan bidra till skolutveckling, ökad måluppfyllelse och större möjligheter för skolledarna att klara av sitt uppdrag.”²⁰ Hur detta mervärde har påverkat lärarna vill jag i mitt resultat redogöra för.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att ta reda på hur användarna av P.O.D.B i Sundbybergs kommun anser att systemet har påverkat bedömningsprocessen.

För att ge en bild av hela processen, från implementering till praktiskt arbete i systemet är mina huvudfrågeställningar följande:

- Hur fungerade implementeringen enligt lärarna och rektorerna?
- Anser lärarna och rektorerna att systemet har bidragit till en ökad måluppfyllelse?
- Är lärarna medvetna om vad de får skriva, respektive inte får skriva om sina elever i systemet?
- Anser rektorerna att lärarna är säkra på vad de får skriva, respektive inte får skriva om sina elever i systemet?

¹⁹ Karin Rönneman. 2007, s. 21 *Utvecklingsarbete – en grund för lärares lärande*. Lund: Studentlitteratur

²⁰ Näslundh. 2007.

För att få en bild av hur arbetet i systemet fungerar, samt vilka åsikter och tankar som användarna har, har även följande frågor funnits i åtanke:

- Vilka funktioner finns i systemet, hur fungerar dem och vad använder lärarna?
- Vilka åsikter och tankar om systemet har användarna?

2. Begreppsdefinition

Studien fokuserar på hur lärare för dokumentation om sina elever med hjälp av datorn. P.O.D.B är ett av flera system som kan tillämpas, men då inget annat system diskuteras i arbetet använder jag begreppet ”systemet” synonymt med P.O.D.B. Jag kommer inte att redogöra för leverantörens olika typer av system, eller ge en djupare redogörelse för hur de olika modulerna i det som används ser ut. Jag vill också poängtera att jag själv inte är en av användarna, och har aldrig varit det. Därför diskuteras inte systemets uppbyggnad eller funktioner utifrån egna erfarenheter. Jag reserverar mig därför för felskrivningar eller felbenämningar på de olika funktionerna/modulerna som systemet innehåller. Jag hänvisar endast till de definitioner och begrepp som mina respondenter brukat i intervjuer samt enkäter (se *bilaga 4* resp. *5*).

Flera olika begrepp finns i följande text och jag har valt att förklara de som jag anser vara mest centrala, samt frekvent använda.

Projekt- och Omdömesdatabasen, P.O.D.B

P.O.D.B är ett webbaserat system som används för elevdokumentation. Programmet innehåller flera funktioner, så som till exempel: skriftlig information om elevernas kunskapsutveckling, individuella utvecklingsplaner och åtgärdsprogram.²¹ Vilka funktioner som lärarna i denna studie använder, samt hur funktionerna fungerar enligt dem, redogörs för senare i arbetet.

Utvecklingssamtal

Utvecklingssamtal är obligatoriska. I grundskolan skall de hållas minst en gång per termin tillsammans med elev och föräldrar. Det som skall diskuteras är elevens kunskaps- och sociala

²¹Projekt- och Omdömesdatabasen, Hämtat från
<<https://www.podb.se/Produktblad%20P.O.D.B%20ELEV%20060908.pdf>> 21 december 2008.

utveckling i förhållande till målen. ”Grunden ska vara en gemensam utvärdering i elevens alla ämnen och samtalet ska även handla om hur skolan kan stödja och stimulera en vidareutveckling.”²²

Individuell utvecklingsplan, IUP

Under utvecklingssamtalet skall läraren tillsammans med elev och föräldrar/vårdnadshavare skriva en individuell utvecklingsplan. Genom omdömen om elevens kunskapsutveckling skriver läraren hur eleven kunskapsmässigt ligger till, i relation till de mål som finns inom respektive ämne. IUP skall vara både tillbakablickande och framåtsyftande.²³ Därför skall den inte endast innehålla hur elevens kunskaper ser ut, utan också hur eleven kan vidareutvecklas. Genom dokumentet får både elev och föräldrar/vårdnadshavare information om hur kunskapsutvecklingen ser ut.²⁴

Åtgärdsprogram

För de elever som är i behov av särskilt stöd skall ett åtgärdsprogram upprättas. Det skall ske så snart en utredning visar att eleven riskerar att inte nå kunskapsmålen. I åtgärdsprogrammet skall det framgå vilka behov av stöd som finns hos eleven, hur dessa kan tillgodoses, samt hur de skall följas upp och utvärderas.²⁵

Läsutvecklingsschema, LUS

Ett Läsutvecklingsschema, LUS, innehåller olika utvecklingssteg. Syftet med schemat är att läraren kan placera in sina elever i förhållande till stegen, och på så sätt se på vilken kunskapsnivå eleven befinner sig. Om läraren upptäcker att en elev inte nått till den nivå som den borde, skall läraren sätta in åtgärder.²⁶

²² Skolverket (2007-03-08) Hämtat från <<http://www.skolverket.se/sb/d/830/a/8825>> 21 december 2008.

²³ Hämtat från <<http://www.iup.nu/1.html>> 2 januari 2009.

²⁴ Skolverket (2008) Hämtat från <<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2114>> 21 december 2008.

²⁵ Skolverket (2008) Hämtat från <<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1786>> 21 december 2008.

²⁶ Birgitta Allard, m.fl. Hämtat från <<http://www.lus.nu/info/lus.asp>> 21 december 2008.

3. Metod och material

Detta arbete tar avstamp i Grundskoleförordningen²⁷ samt Lpo 94²⁸. Då mina frågeställningar rör de åsikter som användare av P.O.D.B i Sundbybergs kommun har, var det inte möjligt att finna svar på mina frågor i tryckta böcker. Därför har jag genomfört intervjuer samt enkätundersökningar (se *bilaga 4 & 5*).

3.1 Avgränsningar

Den geografiska avgränsningen är Sundbybergs kommun där jag har haft min verksamhetsförlagda utbildning. Kommunen är liten, och närheten till mitt hem och de lärare som har deltagit i intervjuerna har underlättat för mina studier. Det är endast kommunala skolor som har ingått i studien, samtliga är grundskolor. Sundbybergs kommun är inte ensam om att använda sig av systemet P.O.D.B, men får här statuera som ett exempel.

3.2 Urval

Efter ett möte med Monica Vesterlund Olsson, strateg och utredare på Barn- och utbildningsförvaltningen i kommunen samt P.O.D.B-ansvarig, fick jag information om att det finns en grupp bestående av lärare från samtliga skolor som kallas för kontaktpersoner. Deras uppdrag är att samla in synpunkter från kollegor rörande systemet. Under möten diskuterar kontaktpersonerna dessa tillsammans med Vesterlund Olsson. I enkäterna beskriver kontaktpersonerna sina roller som ”handledande för andra kollegor”, och i ett av fallen som mer ”kunnig i systemet.” En annan respondent skriver: ”[...] fungerar som en länk mellan kommunen och andra skolor i kommunen, [...]”. *Kontaktpersonerna* blev därmed den första urvalsgruppen på grund av sitt uppdrag. Den andra urvalsgruppen blev *rektorerna* som har ett övergripande ansvar för att eleverna skall uppnå målen. Att genomföra intervjuer med samtliga kontaktpersoner och rektorer skulle bli en omöjlig uppgift under den ringa tidsperioden. Därför gjordes enkäter till dessa urvalsgrupper. Den tredje och sista urvalsgruppen är verksamma *lärare* och därmed användare av P.O.D.B. Kontaktpersonerna

²⁷ Hämtat från <<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1994:1194>> 10 november 2008.

²⁸ Hämtat från <<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1069>> 10 november 2008.

faller inom ramarna för den tredje gruppen då även de är verksamma lärare, men de har inte blivit intervjuade.

3.3 Datainsamlingsmetoder

Innan jul är det av erfarenhet en ”hektisk tid” för lärarna i och med terminsavslut, detta samt min tidsbegränsning gjorde att jag inte kunde genomföra en så kallad totalundersökning.²⁹ Men, då undersökningens syfte är att diskutera P.O.D.B-användares inställningar till systemet, var min avsikt att samtliga kommunens nio skolor skulle representeras. Kontaktpersonernas e-postadresser fick jag av Vesterlund Olsson. Till dem sändes en förfrågan om deltagande i enkätundersökning (se *bilaga 1*).

Det var tyvärr inte lätt att få tag i lärare som kunde delta i intervjuer. Därför gjordes ett slumpmässigt urval³⁰ i denna urvalsgrupp bland kommunens lärare. I undersökningen representeras fler lärare från grundskolans tidigaredel då endast två av skolorna har en senaredel. Jag använde kommunens hemsida³¹ för att få kontakt med lärare (se *bilaga 6*) och/eller rektorer (se *bilaga 2*) på de olika skolorna genom e-post och/eller via telefonsamtal. I de fall då inte lärares e-postadresser publicerats på hemsidan ringde jag till rektorer och bad om e-postadresser till lärare. Alternativt om de kunde vidarebefordra min önskan om deltagande i intervju till någon av sina anställda. De lärare som valde att inte delta i min undersökning avböjde på grund av tidsbrist.

Kontaktpersoner och rektorer blev ombudda att besvara enkäterna via e-post, alternativt i pappersformat (se *bilaga 3, 4 & 5*). Totalt skickades tio förfrågningar ut till samtliga kontaktpersoner. På en av skolorna finns det två med denna roll, en representant för tidigaredelen och en för senaredelen. Nio av tio tillfrågade avsåg att delta och åtta stycken deltog.

De enkäter som skickades ut till rektorer, och på vissa skolor även till biträdande rektorer var även de tio stycken. Av dessa inkom tre enkäter innan slutdatumet, det vill säga, bortfallet var

²⁹ Runa Patel & Bo Davidson. 2003, s. 54. *Forskningsmetodikens grunder - Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

³⁰ *ibid.* 2003, s. 54.

³¹ Hemsida, Sundbyberg kommun: <www.sundbyberg.se>

stort. En påminnelse sändes därför ut, och då inkom ytterligare en enkät. Totalt deltog således fyra rektorer i undersökningen av tio stycken.

3.4 Intervjuundersökning

Samtliga intervjuer bandades med en så kallad diktafon. Det gjordes, vilket jag informerade respondenterna om för att jag inte skulle riskera att ”missa” något väsentligt, vilket skulle kunna ske vid antecknande för hand. Men även för att undvika framtida missförstånd. Dessutom har jag tack vare mina band kunnat lyssna på intervjuerna flertalet gånger. Samtliga intervjuer har transkriberats vilket var ett omfattande arbete, men har bidragit till att materialet har blivit mer lättöverskådligt.

De kvalitativa intervjuerna som genomfördes var av öppen karaktär. Det vill säga, de saknade närapå standardisering.³² Struktureringen var av den lägre graden³³ med syftet att respondenten själv skulle ha inflytande över vilken riktning samtalet skulle få. Intentionen var dock att mina enkäters frågeställningar kunde användas som utgångspunkter att fördjupa sig i under intervjuerna. Idar Magne Holme och Bernt Krohn Solvang³⁴ menar att den kvalitativa metoden skall ge en djupare förståelse för studiens problem.

3.5 Enkätundersökning

Frågorna i enkäterna var utformade efter det att jag tagit del av diverse tidningsartiklar om digital dokumentation och inspirerade till frågeställningarna. Enkäterna som skickades ut till kontaktpersonerna och rektorerna hade liknande frågeställningar, och var utformade enligt samma principer. Då studien var förlagd under höstterminens slut, antog jag att samtliga respondenter skulle ha mycket ont om tid för uppdrag utöver deras ordinarie arbetsuppgifter. För att minimera risken att respondenterna skulle avböja att delta i undersökningen, valde jag att inte utforma en alltför omfattande enkät som skulle kräva mycket tid av dem. Båda enkäterna inleds därmed med neutrala frågor³⁵ och merparten av dem är kryssfrågor.

³² Patel & Davidson. 2003, s. 78.

³³ Ibid. 2003, s. 78.

³⁴ Idar Magne Holme & Bernt Krohn Solvang. 2003, s. 14 *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

³⁵ Patel & Davidson. 2003, s. 73.

3.6 Etiska aspekter

Patel och Davidson³⁶ poängterar flera viktiga aspekter som skall tas i beaktande oavsett om man arbetar med intervju- eller enkätundersökningar. De menar att respondenterna måste delges vilket syfte som undersökningen vi önskar deras delaktighet i har, samt att alla svar kommer att behandlas konfidentiellt. Jag informerade mina respondenter om detta i samtliga e-postutskick (se *bilaga 1, 2, 3 & 6*) samt vid de personliga intervjuerna. Även mina tre urvalsgrupper: *kontaktpersoner, rektorer* samt *lärare* blev informerade om att det är dessa tre grupper som kommer att presenteras som differentiella urvalsgrupper. Inga namn på vare sig skolorna eller respondenterna kommer att figurera i arbetet. Då samtliga lärare i kommunens skolor är användare av systemet har jag även valt att utelämna i vilken årskurs någon av respondenterna undervisar i. För att som lovat, inte någons identitet skall kunna spåras hänvisar jag till respondenterna oberoende av ålder, kön, verksamhetstid inom yrket, och om de är ämnes- eller klasslärare.

4. Metoddiskussion och tillförlitlighet

Jag vill poängtera att samtliga kommunala grundskolor i Sundbyberg har kontaktats och tillfrågats om deltagande i min undersökning på olika sätt. Antingen via telefonsamtal eller per e-post.

Som jag tidigare har nämnt, har enkätförfrågningar riktade till kontaktpersonerna skickats direkt till respektives e-postadress efter att jag fått deras kontaktuppgifter av Monica Vestlund Olsson. I den urvalsgruppen var deltagandet högt, det vill säga, åtta stycken av tio tillfrågade deltog i undersökningen. Urvalsgruppen rektorer innehåller dock ett stort bortfall. Endast fyra stycken av tio enkäter besvarades, anledningen till detta kan jag inte besvara, utan endast spekulera i.

Min ambition var således att samtliga skolor skulle representeras. Inte enbart genom enkätundersökningar utan också med intervjuer, även där med en representant ifrån varje skola. Jag hade förhoppningen om att det inte skulle vara problematiskt att finna respondenter. Men, mina förhoppningar var för höga. Varför bortfallet blev så stort kan jag

³⁶ Patel & Davidson. 2003, s. 70.

även här endast spekulera i, och jag inser att mitt intervjuunderlag är för knappt för att dra några omfattande slutsatser utifrån.

Dock vill jag poängtera att respondenterna, och i synnerhet de fem lärare som deltog i mina intervjuer har bidragit till att det här arbetet ger en inblick i hur arbetet i P.O.D.B kan fungera. Sanningen här ligger i hur systemet brukas av just de fem intervjuade som användare. Därför kan inga generaliseringar dras utan endast tolkningar göras. Det resultat som presenteras kan därför endast statuera som exempel på hur en mindre grupp verksamma lärare använder sig av systemet i sitt arbete. Samt, genom sina uttalanden ge en bild av hur systemet påverkat deras arbete, och ingen annans. Resultatet som presenteras ger således en inblick i deras vardag, deras tankar och deras åsikter om P.O.D.B.

5. Resultat

5.1 Resultatredovisning av intervjuer och enkäter

Nedan följer en sammanställning av mina intervjuer och enkäter. Jag har valt att presentera mina intervjuer först, därefter kontaktpersonernas enkäter och sist rektorernas, då rektorsenkäterna är de som gav minst fakta. Så här i efterhand har jag insett att vissa av enkäternas frågor borde ha placerats i en annan ordning, därför har jag valt att inte konsekvent följa enkäternas frågeordning.

Resultatet av intervjuerna och enkäterna redovisas i sammanfattande texter, där samtliga svar har tagits i beaktande bortsett från kön, ålder samt år inom yrket. För hänvisning till lärarna i intervjuerna har jag valt att benämna dem som lärare A, B, C, D respektive E. Enkäterna har oberoende numrerats och även om kontaktpersonerna också är lärare, har jag för att skilja dem från respondenterna i intervjuerna valt att benämna dem som kontaktpersoner. Rektorerna benämns rektorer.

5.2 Resultat av intervjuer med lärare

Vilka funktioner finns i systemet och vad använder lärarna?

I programmet är samtliga elever samlade och indelade i klasser eller grupper beroende på om de deltar i helklassundervisning, halvklassundervisning eller i blandade grupper. Lärarna skall bruka en modul som de benämner som ”målmodulen.” I den är de nationella målen för varje ämne centralt inlagda av kommunen. Det innebär att, oavsett om du är klasslärare eller ämneslärare, så skall du klicka dig in på varje elev i det ämne/ämnena som du undervisar i och sätta en markering, ”plupp” i den ruta som stämmer in på elevens kunskaper.³⁷ De som undervisar i årskurserna ett, två och tre har de nationella målen för årskurs tre att arbeta mot och det är de målen som de lärarna skall pluppa. För de som arbetar i årskurserna fyra till sex, gäller de nationella målen för årskurs sex. Därefter arbetar man mot nians nationella mål.

Plupparna fylls i efter påståendena: ”har inte börjat”, ”uppnår ej”, ”är på väg att nå målen”, och ”har nått målen.” Tre av lärarna använder endast målmodulen, och en av lärarna menar att den inte har tid att använda fler av funktionerna.

P.O.D.B är, som lärarna ger uttryck för ett målsystem där de pluppar hur eleverna kunskapsmässigt ligger till i förhållande till de nationella målen. För att komplettera och konkretisera plupparna finns det en ruta som lärarna kan skriva en egenkomponerad text i. Till exempel: om en elev inte uppnår ett mål, pluppas uppnår ej i. Därefter skriver läraren vad eleven skall göra för att uppnå målet i ett kommentarfält.³⁸ Lärarna berättar att det är plupparna och kommentarerna som de använder som diskussionsunderlag när de håller i utvecklingssamtal. Det är även möjligt att skriva ut plupparna och kommentarerna direkt från programmet eller att sända dem per e-post till föräldrar/vårdnadshavare. På så sätt kan de ta del av vilka mål som eleven jobbar mot, vilka mål den har uppnått, inte har uppnått, är på väg att nå respektive inte har börjat arbeta emot innan utvecklingssamtalet. Eller få information när helst de vill under terminen.

Förutom målmodulen finns det fler funktioner som lärarna nämner. De är: IUP, LUS, ”ansvarsmodul”, åtgärdsprogram, ”adresslistor” och ”samtalslistor”. Ansvarsmodulen

³⁷ I vardagligt tal kallar respondenterna detta moment för att ”pluppa”, vidare är det den definitionen som kommer att brukas.

³⁸ Mer om kommentarfältet s. 20ff

innehållet ett antal sociala mål som handlar om elevens ansvarstagande, till exempel för sina studier. Där fyller läraren i om eleven tar ansvar, eller bör utveckla sitt ansvar inom olika områden. Adresslistan samlar elevernas kontakt- och anhöriguppgifter och samtalslistorna används för att anteckna om ett samtal har förts med förälder/vårdnadshavare. En lärare menar att denne, och dennes kollegor allt mer har övergått till att använda fler och fler moduler i P.O.D.B. Men, att det har inneburit dubbelarbete då även IUP och åtgärdsprogram finns som dokument på Sundbybergs hemsida att hämta hem och använda. Vilka dokument som skall användas, vet man enligt respondenten inte.

Det är inte endast målen som är en del i lärarnas administrativa arbete. Utan samtliga skall oavsett om de använder P.O.D.B till det eller ej, skriva bland annat IUP och åtgärdsprogram. Flera av lärarna berättar att de inte använder den IUP som P.O.D.B erbjuder. En lärare menar att det beror på att den som finns i systemet inte är bra.

Tre andra respondenter förklarar att IUP skall skrivas vid utvecklingssamtal. Men då de inte sitter vid en dator under samtalet måste dokumentet ändå skrivas förhand. Om lärarna skriver in den i P.O.D.B efter samtalet blir det dubbelarbete.

Då är det lättare för oss att bara arkivera det i en pärm. Men visst skulle man sitta med en bärbar dator bredvid sig när vi sitter med utvecklingssamtalen som är uppkopplad då, absolut, då kan jag använda det och skriva i IUP på en gång.

En lärare säger att det skulle vara opersonligt att sitta vid en dator under ett utvecklingssamtal. Därför skrivs IUP på ett löst dokument. En skola har enligt en respondent en variant av IUP som tidigare har varit gemensam för hela kommunen. Respondenten har hört att det kanske finns en nyare, men är inte säker. ”Men dom flesta av oss använder den här lappen [...]. Där vi fyller i varje termin och varje utvecklingssamtal och så går vi igenom den.”

En lärare, som inte skriver annat än målen i P.O.D.B säger att det är minst tre olika saker som skall fyllas i inför utvecklingssamtal, och det blir mycket. Dessutom används ett annat program för frånvaro på flera av skolorna och en av lärarna menar att det beror på att frånvarofunktionen inte är tillgänglig i P.O.D.B. Endast en respondent använder P.O.D.B till detta.

Implementering och utbildning i P.O.D.B

Som så ofta när större förändringar eller omorganisationer sker uppstår det ibland ett motstånd. Lärarna i intervjuerna berättar att så var det även när P.O.D.B implementerades på deras arbetsplatser. De berättar att direktivet om att börja använda P.O.D.B kom från kommunen, och en av respondenterna ”tror att många kände sig lite överkörda.” En annan säger, ”det kom väldigt hastigt” och skulle gärna ha varit med och påverkat beslutet. Ytterligare en respondent uttrycker att processen kändes ”toppstyrd” och berättar liksom flera, att det hade varit intressant att bli informerad om systemets syfte och om vilka olika program som det valdes emellan. En respondent säger sig dock veta att syftet handlade om att underlätta, ”nu skulle bedömningen konkretiseras mer för föräldrarna.” En lärare menar att kritiken på dennes skola riktade sig mot systemet, och inte mot att skriva omdömen, det menar respondenten är bra.

[...] varje nya större förändringar gör ju merarbete. Såklart, och det tar tid att sätta sig in i och man är hemvan i sitt [...]. Men jag tror att om det är ett program som är utarbetat och att man låter några få testa det först, innan man kommer med order och direktiv och att man i så fall den gången inför det på ett tydligt och klart sätt. Alltså, då tror jag att det skulle tas emot positivt, [...].

För att lära sig använda systemet gick lärarna kurser i olika omfattning. En lärare berättar om ”en trettimmars kurs”, och menar att det var tillräckligt då det inte var någon indelning efter kunskapsnivå kursdeltagarna emellan. Läraren säger, precis som en till respondent att det är lättare att lära sig genom att själv använda systemet. En annan berättar att den har gått både en obligatorisk introduktionskurs samt en fortbildningskurs och säger att det ”har varit okej.” Det framgår i intervjuerna att utbildningen inte har sett likadan ut för samtliga. Ett par av respondenterna har fått avsatt tid för att bekanta sig med systemet när de var nyanvändare, andra inte. Det framgår dock att en kurs numera är obligatorisk för att få tillgång till systemet.

Målet i fokus

Flera av lärarna menar att målen har förtydligats då de är synliga och konkreta i systemet. Ordvalen som står i målmodulen skall dock tolkas och en av dem menar att det då gäller att tänka till. ”Det måste ju jag, alltså när dom frågar mig så måste ju jag kunna svara. Då har man ju liksom fått tänka igenom.”

Lärare B säger:

[...] för mig har dom blivit mer synliggjorda eftersom att jag ser dom varje gång jag går in i P.O.D.B. Så jag har ju blivit mycket duktigare på vilka mål som gäller. För det är ju inte så att man går omkring med kursplanen och läser hela tiden. Men här går man ju verkligen in konkret.

C liksom B berättar att målens synlighet har bidragit till att de har blivit bättre på att sätta upp mål inför varje lektion. Men det faktum att målen kräver tolkning går det inte att frånkomma. Lärare C liksom lärare A menar därför att det är viktigt att målen diskuteras med kollegor. Ett sätt att föra en diskussion om detta är genom att utforma lokala mål, och C säger att: ”Dom lokala är ju ett sätt att nå målen i P.O.D.B men sen är det ju upp till mig och sitta här [...] och göra på mitt sätt om man säger så.”

Lärare D liksom lärare E anser att målen är svårtolkade på grund av att de är skrivna med ett svårt språk och med en svår meningsuppbyggnad.

[...] dom är ju väldigt abstrakta målen, på så sätt är det svårt. För oss som jobbar med det är det betydligt lättare. [...] för vår egendel så har ju vi lokala kursplaner där vi precis ser vad dom ska ha nått i vilken ålder och i vilket skolår. Men det är ju ingenting som går ut i P.O.D.B överhuvudtaget.

Enligt A har P.O.D.B inte förtydligat målen, de diskuteras med eller utan systemet, och A poängterar att samtliga ämnens mål går att finna på Skolverkets hemsida tillsammans med dess syften. Däremot menar A att målen möjligtvis har blivit synligare, i synnerhet för föräldrarna. Det är något som även D påpekar. Lärarna förstår målformuleringarna men för föräldrar kan det vara problematiskt. D menar att det skulle underlätta för föräldrarna om texten förenklades, men att det då krävs att det sker centralt. ”Annars blir det ju tolkning, som man själv tolkar det.” D menar att då P.O.D.B utgår ifrån läroplanen och inte innehåller tolkningar så blir det ett likvärdigt system då alla elever i kommunen bedöms enligt samma mål.

”Vi har ju alltid skrivit omdömen, men aldrig skrivit det med pluppar [...]”

I den så kallade kommentarrutan konkretiserar och kompletterar lärarna målen med en text. De skriver så kallade skriftliga omdömen. Det är dem som skrivs ut av klasslärare på tidigaredelen och mentorer på senaredelen inför utvecklingssamtal tillsammans med plupparna.

Enligt en respondent anser vissa att systemet inte är användarvänligt då det till exempel inte har en stavningskontroll kopplad till kommentarrutan. Därför skriver de som vill ha sin text ”rättad” först i ett Word-dokument och ”klistrar” därifrån in de skriftliga omdömena i P.O.D.B. Samtliga respondenter berättar att det är tiden som är den största boven i dramat, och att det är tidsbristen som ”kollegiet klagat mest över.” En lärare menar att programmet inte är ”svårt”, bara tidskrävande och att detta i kombination med buggar har skapat stress. En annan påpekar också att de lärare som inte vill sitta vid en dator och skriva inte har något alternativ.

Flera av respondenterna berättar att de lärare som undervisar i årskurserna ett samt sex, näst intill alltid pluppar i att eleven har förväntade kunskaper, då målen i de årskurserna känns mer avlägsna än i de senare. Detta medför enligt ett par av respondenterna en ökad omfattning av omdömena. En respondent menar att tidigaredelslärarna på dennes skola anser att de pluppar för sakens skull, inte för att de får någon hjälp av att göra det. Respondenten tänker framför allt tillbaka på den tiden då ettorna skulle arbeta mot målen i femman. Men nu när det finns mål för treor borde det bli annorlunda.

”Det är ju texten det är ju den som är det intressanta”

Vad är det då specifikt som är tidskrävande? Att ”klippa och klistra” är en sak av flera och lärare C är en av dem som endast använder målmodulen, och menar att tiden inte räcker till för att arbeta i fler moduler. C säger att sedan P.O.D.B implementerades så har omdömesskrivandet inneburit merarbete, men att det samtidigt har bidragit till att det blir ordentligt gjort. C förklarar vidare att tidsdilemmat som föreligger med omdömesarbetet handlar formalia i kommentarrutan.

”[...] jag kan säga att just det här att man successivt ska gå in och fylla på det här när dom når vissa mål [...] skulle man få in en sån rutin så skulle det ju underlätta väldigt mycket. Om man skulle ha en timma P.O.D.B, fast det får jag ju lägga in själv inom min arbetsplatsförlagda tid.”

A berättar att det på dennes skola inte finns klara direktiv om vad lärarna skall skriva i kommentarrutan. Därför funderar A på vad som inte får skrivas. Detta förs det enligt A diskussioner om inom kollegiet. Det handlar enligt A och D om att uttrycka sig så att både elever och föräldrar förstår. Men A menar att det främst är för elevernas skull de skriver, och säger att de flesta i kollegiet berättar om lektionsaktivitet med målet i fokus i sina omdömen. C skriver vad eleven skall göra och vad den bör tänka på för att nå framåt. Att komma överens med kollegor om hur kommentarer skall användas och formuleras ser D som viktigt. Därför diskuterar även kollegiet på Ds skola detta frekvent och jämför sina kommentarer med varandra. Skriften skall även enligt D vara framåtsyftande, förklara hur det har gått och vad som skall tas i beaktande inför framtiden. D menar att kollegiet på dennes arbetsplats är överens om detta, att de skall skriva så att eleverna känner att de vill framåt. Men trots flera år som användare säger D att detta arbete är både tidskrävande och omfattande. ”Det är ju också så att man måste hitta ett sätt att skriva dom här kommentarerna som gör att [...] det kommer fram vad man vill, men att det blir då i en positiv anda [...].

Lärare E uttrycker en säkerhet i vad som är tillåtet att skriva i kommentarrutan och har gått en kurs i hur man skriver omdömen. E förklarar att texten inte får innehålla något personligt om eleven eller något värderande. Men samtidigt ger E uttryck för en problematik när vi diskuterar värderingsbegreppet. E är inte ensam om att anse att formalia och tolkning kring vad som är en värdering är svårt, även A och C ger uttryck för detsamma.

Det får inte finnas några värderingar i någonting som man skriver överhuvudtaget. Och det är ju jättesvårt tycker jag. Det är väl det svåraste. För att det ska bara vara målinriktat. Jag har fått den uppfattningen i alla fall så att det är väldigt luddigt vad man får och inte får skriva i den fria texten.

A berättar att i det tidigare dokumentationssystem som brukades på dennes skola innan P.O.D.B infördes, antecknades bland annat frånvaro och resultat, men det menar A inte får finnas med i klarspråk i de skriftliga omdömena. Skall till exempel frånvaro diskuteras i kommentarrutan skall det vävas in i sammanhanget. Skillnaden har därför blivit att

dokumentationen nu inte handlar om sociala aspekter, utan om kunskapsnivån som är tydligt kopplad till målen. B menar liksom A att dokumentationen i P.O.D.B skiljer sig från tidigare typer av antecknande i och med detta. B använder systemet kontinuerligt och säger att: ”Jag hade inte gjort det i min bok.” B menar att P.O.D.B har förtydligat för såväl sig själv som för elever och föräldrar då det gäller vad som är uppnått. Ytterligare en bra och positiv effekt menar B är att andra ämnen än kärnämnen har synliggjorts.

Ytterligare en aspekt som diskuterades under intervjuerna och som indirekt har med tidsomfattningen att göra handlar om att allt arbete i P.O.D.B måste göras i skolan. Det är inte möjligt för lärarna att logga in i systemet hemifrån. Alla utom en respondent vill ha möjligheten att arbeta hemma. Speciellt inför utvecklingssamtal då det beslutas om ett gemensamt datum då omdömena skall vara tillgängliga i systemet. Ett problem med detta är att det är flera som behöver ha tillgång till de datorer som finns under samma tidsperiod. De som är klasslärare och har en dator i sitt hemklassrum påpekar inte datorbristen i den utsträckning som de som inte har en klassrumsdator att tillgå gör. Men på vissa av skolorna blir tillgängligheten till systemet minimerad just på grund av datorbristen. Att då inte kunna arbeta hemma ökar stressen och arbetet i P.O.D.B blir i somliga fall mer problematiskt än annars.

Bidrar P.O.D.B till ökad måluppfyllelse?

Lärare C menar att tack vare P.O.D.B blir det väldigt tydligt om en elev inte har uppnått ett mål. Lärare E berättar att eftersom målen skall fyllas i inför varje utvecklingssamtal så blir ”pressen” på att skriva större samt att det då krävs att läraren har kännedom om målen, och detta är bra. D menar att eftersom målen ständigt hålls aktuella och läses ofta i systemet, är det möjligt att P.O.D.B bidrar till en ökad måluppfyllelse. Men D påpekar samtidigt att målen finns oavsett om de använder P.O.D.B eller inte, och därför har inte programmet i sig bidragit till detta. B anser att det har gått lite kort tid för att kunna besvara om systemet har bidragit till en ökad måluppfyllelse, men menar att nu går det att visa vad som tidigare endast samtalades om.

Det blir mer professionellt. Det blir mera på riktigt. När man har ett utvecklingssamtal, man lämnar ut P.O.D.B-rapporten som jag alltid gör och vi går igenom den tillsammans. Och är det någonting som ser konstigt ut då diskuterar man det. Och då märker man att alla, att hela paketet blir mera positivt till att hitta en förändringsmöjlighet till att få igång det här. För att uppnå det här målet då. Så jag tycker att måluppfyllelsen har blivit högre.

Säkerhet

E var för ett par år sedan på ett "halvtimmesmöte" som berättade om vad lärarna skall tänka på när det gäller lagar. E har enligt sig själv ingen koll, men säger att i P.O.D.B lagras det offentliga uppgifter. Det tror E att alla vet, men är tveksam till om alla vet var gränsen för till exempel kränkning går. "Vad är att man skriver att det gick dåligt för Nisse på provet? Är det kränkande eller vad är det för värdering i dåligt?" A menar att inget som inte har med målen att göra skall skrivas i systemet. Men uttrycker återigen att det är problematiskt då det saknas tydliga direktiv. Även lärare B och D känner sig osäkra. D menar att en kurs i säkerhet skulle vara bra att gå. A uttrycker dessutom en osäkerhet om vad som händer med det lagrade materialet i framtiden.

D ger dock exempel på vad som inte är får finnas i P.O.D.B ur säkerhetssynpunkt. Det vill säga ingen känslig information så som skolhälsovårdsanteckningar eller åtgärdsprogram innehållande sekretessbelagd information. "Då får man skriva, åtgärdsprogram finns." Det skall handla om målen. D menar också att det endast är anställda på respektive skola som har tillgång till elevinformationen, och som anställd har personalen också tystnadsplikt. "Så egentligen så [...] finns det ju många säkerhetssystem runt omkring mig som person också, eller det jag får och inte får göra".

B säger:

Jag är inte alls säker vad jag får och inte får. Därför så väljer jag oftast att inte skriva. Eftersom jag är osäker. Juridiken där tycker jag är otydlig. Jag förstår vad jag får skriva i dom här allmänna, skriftligtomdöme modulen, i dom här kommentarfälten. Jag förstår hur jag ska skriva. Det är inte alltid lätt att göra det. Men där har jag kunskapen känner jag. Men i dom andra modulerna så är jag osäker.

På grund av osäkerheten kompletterar B med andra, egenhändigt skrivna dokument så att inga personuppgifter skall förekomma i P.O.D.B. På Bs arbetsplats har kollegiet inte fört någon diskussion om juridiken, men det menar B skulle vara av vikt för att kunna fortsätta vidareutveckla sig och sitt arbete i systemet. C är den som verkar säkrast och säger att lärarna på dennes skola har fått utbildning i vad som juridiskt gäller för personuppgifter samt att det har diskuterats på skolan.

En lärare berättar att det inte är möjligt att ta sig in i P.O.D.B via klassrummens datorer utan endast via arbetsdatorer. Både lärare C och E menar att anledningen till att det inte är möjligt att arbeta hemifrån är för att det innebär en säkerhetsrisk. Lärare D tycker att det är svårt att svara på om systemet är säkert. Men menar att alla ändringar som görs signeras med den inloggade användarens namn och datum. Därmed går det alltid att spåra vem som har skrivit vad. I och med att det inte går att vara anonym så anser D att det troligen är säkert och tillägger att programmet inte är öppet när eleverna är i närheten och att datorerna loggar ut användaren efter ett antal minuter om användaren är inaktiv. A påpekar i denna fråga att information har försvunnit för ”henne/honom” och kollegor.

För såväl lärare som för elever finns det ytterligare en säkerhetsaspekt som diskuterats under intervjuerna. Den handlar om lagringen av informationen om elevernas kunskaper och lektionsaktivitet. Vid till exempel ett lärarbyte eller vid en längre lärarledighet vet läraren vad eleverna arbetat med när den återvänder till sitt arbete, samt hur det har gått för eleverna förutsatt att det har skrivits in i systemet. Då blir det näst intill omöjligt att någon förbises.

Lagringen ger möjligheter

Det är problematiskt att skilja säkerheten i systemet från lagrings- och tidsaspekten. Tiden ter sig genomsyra lärarnas åsikter om systemet i samtliga perspektiv och säkerheten och lagringsmöjligheten går hand i hand. Men lagringsperspektivet ger en annan bild av tiden. Då lagringen är elektronisk menar C inte endast att den är säkrare då allting är samlat i en databas. Utan C säger, att eftersom informationen lagras elektroniskt är systemet också säkrare i överlämningsfasen mellan tidigare- och senare delen. Elevens kunskapsprogression följs genom hela grundskolan. Det innebär också att om en elev byter skola inom kommunen följer dokumentationen med.

Samtliga lärare som undervisar gemensamma elever har alltså tillgång till vad som skrivs om eleverna. Dessutom kan rektorerna och kommunen kontrollera att lärarna gör det som är ett av deras uppdrag, att dokumentera. På det sättet säkras det att lärarna gör det dem skall. En lärare påpekar att detta är bra, då de som kanske tidigare har varit lite ”slöa” nu anstränger sig lite mer. Medan en annan respondent anser att det är ”lite övervakande”. Två respondenter är osäkra på om deras rektorer kan systemet. Dock framgår det i intervjuerna att flera tror att deras rektorer kontinuerligt går in i systemet och ser över vilka elever som inte har uppnått målen. Men om detta sker oftare sedan P.O.D.B implementerades ställer de sig tveksamma till. Alla utom en respondent menar att det finns ett ledningsstöd då det handlar om att arbeta i P.O.D.B, dock beskriver lärarna detta i olika grader.

Vidare menar respondenterna att det har blivit mer ”svart på vitt” vad de arbetar med, både för sig själva och för föräldrar/vårdnadshavare. Inför utvecklingssamtal är samtliga eniga om att, även om det är stressigt att skriva in omdömena så har den elektroniska lagringen besparat dem tid, då de i databasen kan hämta de uppgifter som är nödvändiga inför samtalen. För att det skall fungera krävs det dock att alla berörda lärare håller slutdatumet för omdömesskrivandet. Ingen behöver således skriva olika dokument och ge till kollegor, eller efterfråga olika lösa dokument från respektive lärare skrivna om respektive elev. Datorn fungerar som ett verktyg och ett hjälpmedel för den proceduren. Som tidigare har nämnts kan lärarna skicka hem informationen antingen via e-post eller med sina elever. Det gör att föräldrar/vårdnadshavare i god tid kan förbereda sig hemma inför samtalen.

5.3 Resultat av enkäter besvarade av kontaktpersoner

Implementering och utbildning i P.O.D.B

Sju av de åtta kontaktpersonerna har varit med sedan implementeringen på deras skolor skedde. Den som inte var med blev introducerad i systemet genom en kurs. Fem av dem ansåg att implementeringen fungerade bra, två stycken svarade mindre bra. Eftersom frågan är väldigt öppen, tolkningsbar, och eftersom svaret påverkas av vad respondenterna har för tidigare erfarenheter av implementeringar, samt vilka krav och förväntningar de hade under denna period ombads de att motivera sitt svar. Av de fem som svarat bra, motiverade fyra stycken varför. En respondent skriver: ”Kändes bara som en extra belastning i början, men efterhand har jag blivit mer positivt inställd.” En annan skriver att det har förekommit ”lite

driftstörningar” men menar även att det är så förekommande med alla nya system. Flera förklarar liksom de intervjuade lärarna att det var en del motstånd till systemet när det var nytt. Detta på grund av att lärarna skulle få mer att göra, speciellt i början.

De två som har kryssat i svarsalternativet mindre bra menar att det till en början var problem med inloggningen i systemet via kommunens hemsida samt att saker som skrivits försvann och att programmet hängde sig. Även här, liksom under intervjuerna skriver en respondent: ”Det här var ett beslut som fattades uppifrån. Personalen var inte delaktiga och flera var motsträviga till att börja använda systemet.”

På frågan om de känner stöd ifrån skolledningen i sitt arbete i P.O.D.B har sju stycken svarat ja, och en har fyllt i både ja och nej-alternativet. Sistnämnda motiverar sitt svar med att skolledningen vill att dokumentationen skall göras, men att lärarna samtidigt inte får avsatt tid på sitt schema för detta. Om respondenterna har fått avsatt tid på sina scheman för att sätta sig in i systemet när de var nyanvändare har hälften svarat ja och hälften har svarat nej. Ingen av dem har nu bestämt tid på sitt schema för att använda P.O.D.B.

Mål och kursplaner

På frågorna om respondenterna anser att kursplanerna och målformuleringarna är tydliga, och om de har förtydligats i och med P.O.D.B har tre stycken svarat ja på båda frågorna. Två stycken har svarat nej och två stycken har svarat att de inte anser att kursplanerna och målformuleringarna är tydliga, men att de har förtydligats tack vare P.O.D.B. En respondent har kryssat för både ja och nej på båda frågorna vilket jag har valt att inte tolka, därför förekommer det ett bortfall i den här frågan.

Skriftliga omdömen

Alla utom en har svarat att de skriftliga omdömena har blivit av högre kvalitet sedan P.O.D.B infördes. En av respondenterna skriver att det saknas tid för att diskutera ordval och tolkningar med sina arbetslagskamrater. En annan kontaktperson skriver att om en elev riskerar att inte nå målen blir detta tydligt i det skriftliga omdömet.

På frågan om de känner sig säkra i hur de uttrycker sig om sina elever har fyra stycken svarat ja. En respondent har kryssat för både ja och nej- alternativet, och två stycken har svarat nej.

nej-svaret motiveras med, att trots utbildning i detta är det ändå stundtals svårt. ”Ett val av ett enda ord, kan betyda väldigt mkt. Orden vägs med guldvåg/borde vägas med guldvåg = behövs tid vilket det i regel inte finns.” Men samtidigt har samtliga svarat ja på frågan om de har gått en kurs i hur man skriver, och vad som är lämpligt att skriva.

Innan P.O.D.B infördes skrev de flesta förhand i egenhändigt komponerade dokument. En person nämner att den även använt sig av programmet Word.

Bidrar P.O.D.B till ökad måluppfyllelse?

Samtliga kontaktpersoner anser att P.O.D.B har bidragit till en ökad måluppfyllelse. Flera har liksom lärarna svarat att målen har blivit synligare, för såväl elever som för föräldrar men också för dem själva. En av anledningarna som det redogörs för är att alla ämnens delar måste analyseras för varje enskild elev. En respondent menar att det även har blivit tydligare vilka mål som eleven når under skolgången, samtidigt som det synliggjorts vad man som lärare borde fortsätta att jobba med. Förutom detta påpekas det även här liksom i intervjuerna att informationen kan skickas hem till föräldrar på ett annat sätt än tidigare och omdömena har blivit mer lättförståeliga och tydliga för såväl barn som för föräldrar. Det skrivs även att det blir mer överskådligt.

Säkerhet

Samtliga respondenter har utbildats i systemet och alla utom en anser att de är säkra på vad juridiken säger om vad som får skrivas, respektive inte får skrivas. En respondent har själv lagt till en ruta med alternativet ”någorlunda”. Vad det gäller systemet ur säkerhetssynpunkt har fyra stycken svarat att de inte har någon uppfattning om systemet är säkert att använda, till exempel när det gäller personuppgifter. Tre personer har uppgett att de tror att det är det och en har svarat nej. Motiveringen till nej-svaret handlar om att det förekommer att ”Uppgifter försvinner ur systemet lite slumpmässigt sådär... Känns väl halvbra eftersom att uppgifterna ska lagras rätt länge.” En person har svarat ”Har ingen uppfattning” men menar att det borde vara säkert, då alla som har rätt att bruka systemet har ett lösenord för inloggning.

Den allmänna uppfattningen enligt kontaktpersonerna

I enkäterna framkommer det liksom under intervjuerna att inställningen till P.O.D.B har blivit bättre. Men att det inte finns den tid som skulle behövas påpekas även här. En respondent önskar att det skulle finnas specifik tid avsatt för att skriva i P.O.D.B på schemat.

En kontaktperson anser att systemet är till hjälp i både bedömningsprocessen och vid samtal med föräldrar. Både lärarna och kontaktpersonerna menar att de som undervisar de yngsta barnen anser att målen i årskurs fem inte är användbara då de är allt för avlägsna för eleverna och föräldrarna.

På frågan om det är enkelt att tillgå P.O.D.B har fem stycken svarat ja. Två stycken har svarat nej, och en har kryssat för båda alternativen. Av de som har svarat ja, har två stycken tolkat frågan som om jag undrar om det är enkelt att komma in i systemet, och därmed svarat ja. En annan ja-sägare motiverar sitt svar med att den har en dator i klassrummet. De två som svarat nej motiverar sina svar med att det är brist på datorer, ibland krångel med inloggningen samt problem med ”de buggar som finns i programmet.” Den respondent som har kryssat för både ja- och nej-alternativen skriver: ”När det väl fungerar är det lätt, tyvärr har det varit vissa driftstopp under årens lopp som har stört dokumentationen. Viss dokumentation har dessutom försvunnit i vissa fall, bl.a. LUS.” Bristen på tillgången till datorer påpekas också som ett stressmoment.

En annan kontaktperson anser att programmet är omständigt, trögt och tidskrävande och menar att den sida där IUP skrivs har små fält vilket gör att det är svårt att få en överblick av vad som har skrivits. Det framkommer också att systemet ses som något oberäkneligt av respondenten då den menar att information ”försvinner.”

En fråga handlar om kontaktpersonerna tror att deras rektorer oftare kontrollerar elevernas kunskapsutveckling sedan systemet infördes. Tre stycken tror det, fem tror det inte.

Systemets fördelar och nackdelar i yrkesrollen som lärare

De fördelar som kontaktpersonerna lyfter fram handlar om att målen har tydliggjorts och att allting är samlat på ett ställe. De påpekar liksom lärarna att lagringen har gjort att det har blivit lättare vid utvecklingssamtal, vid personalbyten samt vid övergångar³⁹. En respondent skriver också att den tänker på vad den skriver eftersom allting sparas. En annan skriver att en av fördelarna är att alla dokumenterar lika.

³⁹ Författaren tolkar detta som övergångar mellan tidigare- och senaredelen.

Nackdelarna handlar även här om att systemet till viss del känns osäkert, och det i kombination med tidsbrist och det merjobb som en del av respondenterna skriver om bidrar ibland till stress och dubbelarbete. För de yngsta eleverna måste lärarna enligt ett par av dem komplettera med dokumentation som även eleverna förstår, och en respondent menar att arbetet i målmodulen inte alltid känns meningsfull att fylla i redan i årskurs ett. Även bristande tillgång på datorer påverkar arbetet negativt.

Övriga synpunkter

I enkäten skapade jag ett fält där respondenterna skulle få uttrycka övriga synpunkter angående systemet som mina frågor inte hade täckt in. En respondent uttrycker att systemet inte riktar sig till de yngre, utan till de äldre barnen, från år sex och uppåt. En annan beskriver att målen förstås av pedagoger men inte av föräldrar, därför anser den att det är viktigt att detta konkretiseras för föräldrarna. Den tredje och sista respondenten som har skrivit något i detta fält, ger uttryck för att det krävs ett omfattande arbete i tre steg i och med utvecklingssamtalen. Först skall det pluggas och kommenteras i kommentarrutan, sen skall IUP-blanketten förberedas, samt efter det att samtalet har ägt rum skrivs klart. ”Det innebär oftast att en lärare minst är inne i systemet 3 ggr/elev vid varje utvecklingssamtal.” Detta beskrivs därför som mycket tidskrävande och datorbristen påpekas återigen.

5.4 Resultat av enkäter besvarade av rektorer

Samtliga respondenter var rektorer under implementeringsperioden. En av de fyra har svarat att det fungerade bra. De andra tre mindre bra. Endast en rektor motiverade sitt svar, och menar att rektorn själv hade för dålig information om systemet, samt för lite fortbildning om hur det skulle brukas. I och med detta var det problematiskt att ”[...] leda och motivera [...] när man inte själv förstår hur mycket nytta man kan ha av ett system om det fungerar”.

Tre av rektorerna har kryssat för att de är utbildade i systemet. Den fjärde har lämnat båda svarsalternativen tomma, vilket gör att jag väljer att se det som ett bortfall. Samtliga anser att kursplanerna och målformuleringarna är tydliga, och alla utom en anser att de har förtydligats i och med P.O.D.B. Samtliga har svarat att de skriftliga omdömena har blivit av högre kvalitet sedan systemet infördes, och att det även bidrar till en ökad måluppfyllelse. Exempelvis

genom att det ”blir mer systematiskt med bedömningen, svart på vitt.” Så här skriver en av respondenterna:

Dokumentationen finns kvar som svart på vitt hur utvecklingen har skett. Tyvärr är målen lite luddiga för de tidigare åldrarna – vi behöver utveckla det vi själva skriver för att det ska bli tydligt. Tror att det är ett behov för att kunna använda P.O.D.B som skriftliga omdömen.

Två rektorer tror att lärarna är säkra på vad juridiken säger om vad som är tillåtet att skrivas respektive inte skrivas om eleverna. Två av dem har ingen uppfattning om systemet är säkert att använda till exempel när det gäller personuppgifter, en rektor tror att det är det, och en har valt att inte svara. En av rektorerna uppger att den oftare kontrollerar elevernas kunskapsutveckling sedan systemet infördes.

Rektorerna menar liksom respondenterna i de andra urvalsgrupperna att systemet inte togs emot särskilt positivt, men att det har blivit bättre. En rektor påpekar liksom lärarna och kontaktpersonerna att det är svårt med bedömningen för de yngre barnen och en annan skriver att det ”[...] tyvärr har varit lite onödigt krångligt administrativt.” Det senare nämner även två andra rektorer.

Systemets fördelar och nackdelar i rektorernas yrkesroll

Två av rektorerna har skrivit att ”kopplingen” är det positiva. En rektor skriver ”[...] kan följa upp koppla till resursfördelning.” En annan syftar på kopplingen mellan målen – resultaten och undervisningen – målen. En rektor skriver också att det positiva handlar om att det finns ”mindre hemliga anteckningar.” En annan skriver: ”Rätt använt tror jag att jag skulle kunna ha bättre koll, men jag får inte ut information på en övergripande nivå som jag skulle vilja men inte har behörighet till.” Nackdelarna är att det gemensamma systemet enligt en rektor är krångligt och inte användarvänligt. Enligt en annan är det inte bra att lärarna inte själva kan välja hur de vill dokumentera.

En rektor halt valt att uttrycka sina övriga tankar, nedan citerar jag dennes synpunkter:

Rutiner för hur och när man ska dokumentera behöver utvecklas samt snabbheten att komma in i systemet. Varje lärare behöver också en bärbar dator för att det ska fungera [*sic!*] bra och att man även har möjlighet att skriva hemifrån – då kan dokumentationen bli en del av lärarens för och efterarbete och även förtroendearbetstiden kan då användas vilket skulle underlätta mycket!

5.5 Analys

I analysen gör jag ingen skillnad på kontaktpersonerna och lärarna, utan båda urvalsgrupperna benämns nedan som lärare eller respondenter. Skälet till detta är att det inte framkom distinkta skillnader i svar beroende på urvalsgrupperna.

Det framgår i insamlad data, att respondenterna inte har deltagit i implementeringsprocessen på ett tillfredställande sätt. De brister som har framgått, handlar om att informationen enligt dem var undermålig. Rönnerman⁴⁰ skriver att lärare själva bör identifiera ett problem som de i sitt arbete står inför, och att de skall vara delaktiga i processen för att ett lokalt utvecklingsarbete skall fungera engagerande. Hon menar vidare att det är fördelaktigt om lärares tidigare kunskaper och erfarenheter ligger till grund för förändringar. Ingen av respondenterna har varit med och påverkat processen med införandet av P.O.D.B. Det motstånd som i början fanns, kan således grunda sig på att lärarna inte sett dokumentationshanteringen som ett reellt problem.

Det är dock inte endast ämnes- och klasslärarna som skall ta del utav hur det går för eleverna. Lärare är i sin yrkesroll ofta ensamma, och Rönnerman menar att lärare, kollegor emellan därför har haft en liten inblick i varandras arbete.⁴¹ Men, det är flera som skall ta del av deras arbete så som rektorer, föräldrar/vårdnadshavare och kommun. Därför kan det vara så att det ifrån till exempel rektorer eller kommun har funnits ett behov av förändring då det gäller dokumentation av olika anledningar. Ett behov som inte har visat sig ur lärarsynpunkt.

⁴⁰ Rönnerman. 2007, s. 21.

⁴¹ Rönnerman. 2007, s. 50.

Vesterlund Olsson menar att tackvare systemet kan nu fler få den insyn och överblick som krävs för att uppdraget om målen skall nås, från klassrummet till förvaltning.⁴²

Aldal⁴³ menar att ett system som klarar av att hantera både den pedagogiska dokumentationen och den pedagogiska journalen vore att föredra, hon menar liksom Vesterlund Olsson att det är av vikt att dokumentation synliggörs för samtliga, från elev till skolledare. Då P.O.D.B är ett verktyg som hanterar både pedagogisk dokumentation och pedagogisk journal, samtidigt som informationen är tillgänglig tycks kommunen ha funnit ett gynnande system ur detta perspektiv.⁴⁴

Härlin⁴⁵ menar att Upplands-Bro kommuns skäl till att köpa in P.O.D.B i likhet med Sundbybergs kommun handlade om att öka tillgängligheten till dokumentationen. Ett annat skäl menar Härlin vidare också handlade om att det fanns brister i överlämningsfasen då elever eller lärare byter klass, skola eller undervisningsgrupp. Men även ett behov av professionellare språk samt en mer likvärdig bedömning eftersöktes. I min studie framkommer det dock som att intentionen som fanns om vilka förbättringar systemets införande skulle kunna innebära för de berörda parterna, inte har framgått som ett argument under implementeringsfasen.

Dock bekräftar lärarna att överlämningsfasen har kommit att underlättas då dokumentationen följer med tack vare systemet, förutsatt att lärarna genomför sitt uppdrag med dokumentationen.

I min studie framgår det att den centrala problematiken som idag, flera år efter implementeringen kvarstår handlar om den omfattning av arbete som systemet har bidragit till. Flera respondenter uttrycker att arbetet i det har inneburit merarbete då det kommer till dokumentationen. Rönnerman påpekar att både lärare och skolledare upplever att administrativa uppgifter har blivit av större börda och att det är vanligt förekommande att lärare känner sig mer styrda idag.⁴⁶ Användarnas fria val kan därför också diskuteras. De som har ett eget system för att förvara elevdokumentationen och vill fortsätta att göra på sitt eget sätt får i och med detta också utföra ett dubbelarbete.

⁴² Jämför intervju med Vesterlund Olsson i Näslundh. 2007.

⁴³ Aldal, 2004

⁴⁴ Ibid. 2004

⁴⁵ Härlin. 2008.

⁴⁶ Rönnerman. 2007, s. 112.

En faktor som har påverkat respondenternas motiveringar till merarbete är tiden, eller rättare sagt tidsbristen. Detta är både positivt och negativt, vilket gör att diskussionen om P.O.D.B har kommit att bli komplex. Det positiva som lyfts fram i såväl intervjuer som enkäter handlar om en ökad kvalitet. Det gäller såväl de skriftliga omdömena rent språkligt, men också hela processen kring bedömningen. Respondenterna menar att de reflekterar över vad de skriver och vad de har bedömt, vilket bekräftar Celéns⁴⁷ tankar om att bruka ett IT-stöd. Detta är även argument som respondenterna använder för att förklara varför måluppfyllelsen torde öka i och med användandet av P.O.D.B. Men reflektionen kring hur de formulerar sig har också gjort att omdömesskrivandet har tagit längre tid än tidigare. Merparten som har deltagit i min studie menar att måluppfyllelsen har ökat. Men detta kan jag inte styrka med någon statistik och lärarna i intervjuerna uttrycker bland annat att det ”troligen är så”, men att det inte har gått tillräckligt lång tid för att säkert svara ja på den frågan.

Även utbildningen i systemet och hur vana användarna är att bruka det påvekar hur tidsomfattande arbetet i det blir. Likväl hur positivt inställda de är till att jobba i det. De lärare som loggar in mer kontinuerligt än andra, det vill säga använder systemet oftare än endast inför utvecklingssamtal är mer positivt inställda, vilket jag ser som naturligt. De har gjort det till en rutin att skriva om eleverna i databasen. För dem verkar det inte bli lika mycket dubbelarbete som för de andra, då de använder P.O.D.B näst intill i stället för att anteckna förhand.

Tillgängligheten nämner samtliga. Men de som på mer ”daglig basis” är användare pratar om lättillgängligheten mer för egen del, även om föräldrar, rektorer och kommun nämns. ”Övriga användare” pratar om tillgänglighet i ett mindre privat perspektiv. De diskuterar den mer övergripande tillgängligheten som handlar om att ta del av kollegors dokumentation inför utvecklingssamtal. Det är i synnerhet inför dem som respondenterna ser en fördel med att bruka P.O.D.B. Förutsatt att kollegiet har lagt in sina bedömningar och kommentarer i tid, har det blivit tidsbesparande i det perspektivet.

Kanske är det som Rosenkvist⁴⁸ skriver, att elevdokumentation som lagras i pärmar är uråldrig, och otillgänglig. Men ingen respondent i min studie bekräftar detta i klarspråk. Dock kan troligen ingen idag undkomma att arbeta med datorer, än mindre då P.O.D.B kräver

⁴⁷ Celén. 2007

⁴⁸ Rosenkvist. 2005.

dataanvändning, på gott och ont. Det framgår i studien att den som inte av olika skäl vill använda datorn som verktyg i dokumentationsprocessen inte har något val. Det förvånar mig när jag har varit i olika skolor (inte endast i Sundbyberg), hur lärare i många avseenden inte använder datorer. Det kan handla om okunskap, men jag tror snarare att det handlar om en tillgångsbrist. I klassrummen är fortfarande overheadapparater en vanlig syn. I vilka konferensrum är det så nuförtiden på företag där det ofta förekommer presentationer?

Om det är som Pethrus och Sirén skriver⁴⁹, att det går två lärare på en dator kan jag inte bekräfta. I min studie ter det sig så att tillgången på datorer ser olika ut på de olika skolorna. De lärare som har en dator i sina ”hemklassrum” berättar inte om en datorbrist så som de som inte har en. Men det är dock så, att ingen av respondenterna har en egen arbetsdator (bortsett ifrån rektorerna) än mindre en laptop, som flera respondenter har nämnt skulle vara till stor nytta, speciellt vid utvecklingssamtal. Att ingen av lärarna kan arbeta i P.O.D.B hemifrån, då systemet inte är tillgängligt från andra datorer än skolornas eller kommunens ses även det, i flera av fallen som ett problem. Det, i kombination med en förekommande datorbrist gör att den lättillgängliga informationen inte alltid är så tillgänglig.

Ett par av respondenterna menar att de inte kan arbeta hemifrån, eller på samtliga datorer på sina arbetsplatser på grund av att det kan vara en säkerhetsrisk. Men samtidigt är det ingen som anser att det förekommer uppgifter i systemet som är av sekretessbelagd typ. När vi under intervjuer samtalar om säkerhet, handlar det inte om den myndighetsutövning som lärarna tillämpar då de skriver om sina elever,⁵⁰ utan om inloggning och ”försvunna” elevuppgifter. Dock finns det enligt mig ingen anledning till den oro som ett par har uttryckt över den ”försvunna” informationen, då det troligen handlar om att uppgifterna inte har sparats, och därmed inte lagts in i systemet.

Tidsaspekten har således flera perspektiv, men det största utrymmet i denna diskussion har ändå de skriftliga omdömena tagit, de tar tid att skriva. Det framgår från respondenterna att de saknar tydliga direktiv från kommunen och sina skolledare angående detta. Även om det finns ett stöttade från dem i arbetet i systemet. Det framgår att de skriftliga omdömena har blivit av högre kvalitet, men samtidigt finns en ambivalens inför vad de skall innehålla. På flera av

⁴⁹ Pethrus & Sirén. 2008.

⁵⁰ Mer om lärares makt vid betygssättning se Jörgen Tholin. 2006, s. 179ff. *Att kunna klara sig i okänd natur. En studie av betyg och betygskriterier – historiska betingelser och implementering av ett nytt system.* Borås: Responstryck Borås.

skolorna förekommer det diskussioner om detta, vilket det också krävs för att lärarna skall reflektera och finna nya vägar i sitt arbete i P.O.D.B. Rönnerman⁵¹ menar att självreflektion kan ge läraren en självdistans till sina handlingar. I min studie har detta visat sig då lärarna genom sitt skrivande i P.O.D.B har fått upp ögonen för hela bedömningsprocessen. Målens synlighet gör att ingen kan undgå vad de bedömer.

Likvärdigheten i bedömningen har även den diskuterats, och även den diskussionen är komplex. Eleverna bedöms efter samma mål, men tolkningen som läraren gör kvarstår. Dock får man förlita sig på lärarnas kompetens i detta, därmed är det möjligt att bedömningen kan benämnas som likvärdig då bedömningsunderlagen är gemensamma.

Ytterligare en aspekt som diskuteras under intervjuerna och som indirekt har med tidsomfattningen att göra handlar om att allt arbete i P.O.D.B måste göras i skolan. Det är således inte är möjligt för lärarna att logga in i systemet hemifrån. Alla utom en säger sig vilja ha möjligheten att arbeta hemma. Det skulle givetvis inte göra arbetet mindre omfattande om lärarna kunde arbeta hemifrån, men flera säger att de troligen skulle använda systemet oftare om åtkomsten på olika sätt blev mer tillgänglig. Åtkomsten handlar således dels om att det måste finnas en dator att tillgå. Men också om att inloggningen skall kunna ske när som helst, var som helst och att den inte krånglar.

Systemets funktioner och användarvänlighet är svår att diskutera då jag inte vet vad respondenterna har för erfarenheter av att arbeta med datorer. Vad de menar när de säger att saker i systemet är svåra, eller att systemet är segt beror således på vilka referensramar de som individer har för detta. Dock framgår det att modulerna och dess funktioner inte adekvat används i samma utsträckning av alla. Det framgår att ett par av respondenterna arbetar i fler moduler än andra, dels på egna initiativ och av egna intressen men också för att de har blivit informerade om vilka funktioner som finns. Det framgår i synnerhet att flera inte vet, att frånvaron kan dokumenteras även den, i systemet. Majoriteten av respondenterna efterfrågar utbildningar och fasta direktiv som förklarar juridiken och vad de skriftliga omdömena rent konkret skall innehålla.

⁵¹ Rönnerman. 2007, s. 107.

6. Slutdiskussion

Avslutningsvis vill jag förtydliga mina resultat och koppla dem till frågeställningarna i mitt arbete.

Hur fungerade implementeringen enligt lärare och rektorer?

I intervjuerna och i vissa enkäter framgår det att lärarna inte var delaktiga i beslutet om att börja använda systemet, och det påverkade deras inställningar till den nya uppgiften negativt. Kontaktpersonerna är mer positiva till implementeringsperioden än vad rektorerna är.

Anser lärarna och rektorerna att systemet har bidragit till en ökad måluppfyllelse?

I min studie menar majoriteten att P.O.D.B har bidragit till en ökad måluppfyllelse.

Är lärarna medvetna om vad de får skriva, respektive inte får skriva om sina elever i systemet?

Respondenterna uttrycker i den här frågan en ambivalens. De vet snarare vad de inte skall skriva och de ger uttryck för en problematik i denna fråga. I de skriftliga omdömena är de mer säkra, och uppger att de skall skriva med målen i fokus. När det handlar om juridik menar majoriteten att de är osäkra på vad som gäller, eller att de inte vet.

Anser rektorerna att lärarna är säkra på vad de får skriva, respektive inte får skriva om sina elever i systemet?

Endast två av de fyra rektorerna har en uppfattning om detta. De menar att lärarna är säkra på vad juridiken säger.

Vad innebär det för lärare att dokumentera elevers kunskapsutveckling i ett digitalt system?

Dokumentationshanteringen har förändrats då det kommit att ske digitalt. För lärarna har arbetet i P.O.D.B således bidragit till ett merarbete. Men, detta merarbete har medfört en effektivisering, i synnerhet vid utvecklingssamtal. Både då dokumentationen enkelt kan skickas hem, men också då den kan fungera som ett samtalsunderlag. Arbetet har även lett till att de skriftliga omdömena har kommit att bli av högre kvalitet. Målen har blivit synligare och dokumentationen om elever har kommit att bli mer lättillgänglig. Lagringen i systemet har således stora fördelar, speciellt vid längre lärarledighet och lärarbyte, eller då elever byter

klasser eller skolor. Det finns även flertalet funktioner i systemet som tidigare fanns på olika ställen, och även som lösa pappersdokument. Exempel på dessa är IUP, kontaktuppgifter, samtalslistor och frånvaro. För de lärare som använder dessa funktioner har lösa pappersdokument minskat.

Eftersom systemet endast är tillgängligt från skolornas datorer, kan lärarna inte arbeta med dokumentationen hemma via sina privata datorer. Detta har troligen kommit att bli en skillnad för de lärare som tidigare arbetade hemma med detta. De gånger som systemet inte har fungerat tillfredställande har det blivit ett irritationsmoment och då det är tidskrävande har det i somligas fall även blivit en stressfaktor.

7. Fortsatt forskning

Under uppsatsarbetets gång har fler frågor än de ursprungliga väckts till liv. Det skulle vara intressant att göra en mer omfattande studie, där fler berörda parter får komma till tals. Det handlar inte endast om fler användare och i synnerhet lärare, utan fler ledare, men framför allt elever och föräldrar/vårdnadshavare. Det är trots allt om eleverna det dokumenteras. Därför skulle en studie som innehåller deras syn på vad dokumentationen betyder för dem vara intressant att ta del av.

De juridiska aspekterna som ett digitalt system kräver skulle även de vara intressanta att skriva mer om. Jag har här inte diskuterat vad datainspektionen säger om skolors IT-system, inte heller diskuterat personuppgiftslagen, men jag har tack vare arbetet fått upp ögonen för detta. Den största komplexiteten i min studie handlar dock om de skriftliga omdömena. Därför skulle även de vara intressanta att se en studie om inom ett par år. Då det är relativt nytt för lärarna i min studie att jobba med att skriva omdömen på det sätt som det nu krävs av dem vore det intressant att se vilka vägar de har tagit i den diskussionen.

8. Referenslista

Tryckta källor

Alexandersson, Mikael (1999) *Styrning på villovägar*. Lund: Studentlitteratur

Celén, Gunilla (2007). "Konsten att välja rätt it-stöd." *Datorn i utbildningen* nr 4, 26-27.

Härilin, Marie Louise (2008). "Skolans IT-verktyg: Processer och verktyg för lärares elevomdömen och IUP." *Datorn i Utbildningen* nr 6, 28-30.

Lenz Taguchi, Hillevi (1997). *Varför pedagogisk dokumentation?* Stockholm: LHS Förlag

Lindström, Lars (red.) & Lindberg, Viveca (2007). *Pedagogisk bedömning – Om att dokumentera, bedöma och utveckla kunskap*. Stockholm: HLS Förlag.

Magne Holme, Idar & Krohn Solvang, Bernt (2003). *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Patel Runa & Davidson Bo. (2003). *Forskningsmetodikens grunder - Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Rönnerman, Karin (2007). *Utvecklingsarbete – en grund för lärares lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Tholin Jörgen (2006). *Att kunna klara sig i okänd natur. En studie av betyg och betygskriterier – historiska betingelser och implementering av ett nytt system*. Borås: Responstryck Borås.

Elektroniska källor

Aldal, Malin (2004-04-19) ”Digital dokumentation som rör skolans elever”. Hämtat från http://www.vlm.se/pdf_files/VLMstudieDOKUMENTATION.pdf > 21 december 2008.

Allard, Birgitta m.fl. Hämtat från <http://www.lus.nu/info/lus.asp> > 21 december 2008.

Falkeström, Malin. C-uppsats (2004) Hämtat från <http://dspace.mah.se/dspace/bitstream/2043/1135/1/dokumentationiskolan.pdf> > 21 december 2008.

Grundskoleförordning (1994:1194) Hämtat från <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1994:1194> > 10 november 2008.

IUP. Hämtat från <http://www.iup.nu/1.html> > 2 januari 2009.

Näslundh, Carina. (2007-11-29) ”Elevdokumentation med mervärde.” Hämtat från http://ledamedit.skolverket.se/leda_framat/inspiration/elevdokumentation/ > 10 november 2008.

Pethrus, Eva & Sirén Eva-Lis (2008-11-13) ”Världens bästa skola kräver ny teknik.” *Aftonbladet*. Hämtat från <http://www.aftonbladet.se/debatt/article3755832.ab> > 21 december 2008.

Projekt- och Omdömesdatabasen, www.podb.se >

Projekt- och Omdömesdatabasen, hämtat från <https://www.podb.se/Produktblad%20P.O.D.B%20ELEV%20060908.pdf> > 21 december 2008.

Rosenkvist, Mats (2005-02-04) ”Bättre system för uppföljning av kunskaper i skolan.” *Computer Sweden*. Hämtat från <http://computersweden.idg.se/2.2683/1.4147> > 21 december 2008.

Skolverket (2008) *Den individuella Utvecklingsplanen med skriftliga omdömen*. Hämtat från <<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2114>> 21 december 2008.

Skolverket (2008) *För arbete med åtgärdsprogram*. Hämtat från <<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1786>> 21 december 2008.

Skolverket. *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94*. <<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1069>>

Skolverket, Om utvecklingssamtal (2007-03-08) Hämtat från <<http://www.skolverket.se/sb/d/830/a/8825>> 21 december 2008.

Sundbyberg kommun: <www.sundbyberg.se>

Bilaga 1.

Hej!

Jag heter Isabelle Alesund och är lärarstudent på Södertörns högskola. Just nu arbetar jag med en C-uppsats som handlar om att dokumentera elevers kunskapsutveckling i P.O.D.B:n. Syftet är att ta reda på hur verksamma lärare anställda i kommunen anser att det fungerar.

Genom Monica Vesterlund Olsson på kommunen har jag fått reda på att Ni är kontaktperson på din skola. Därför undrar jag om Ni skulle vilja medverka i mitt arbete genom att delta i en enkätundersökning. Givetvis kommer enkäten att besvaras anonymt och behandlas konfidentiellt.

Enkäten kan antingen sändas till Er via e-post, alternativt lämnas personligen till Er eller till skolans expedition, förslagsvis onsdagen den 19 november. Jag hoppas att Ni vill medverka och önskar svar på enkäten senast **fredagen den 28 november**.

Vid eventuella frågor är Ni välkommen att kontakta mig!

Tack på förhand för Er medverkan!

Med vänlig hälsning

Isabelle Alesund
07X XXX XX XX
isabelle.alesund@telia.com

Bilaga 2.

Hej!

Jag heter Isabelle Alesund och är lärarstudent på Södertörns högskola. Just nu arbetar jag med en C-uppsats som handlar om att dokumentera elevers kunskapsutveckling i P.O.D.B:n. Syftet är att ta reda på hur det fungerar i praktiken. Genom enkäter och djupintervjuer vill jag få en bred bild av hur lärare/rektorer ställer sig till systemet.

Därför undrar jag om Ni i egenskap av rektor skulle vilja medverka i mitt arbete genom att delta i en enkätundersökning. Givetvis kommer enkäten att besvaras anonymt och behandlas konfidentiellt.

Enkäten kan antingen sändas till Er via e-post, alternativt lämnas personligen till Er eller till skolans expedition. Jag hoppas att Ni vill medverka och önskar svar på enkäten senast **fredagen den 28 november**.

Jag söker dessutom en lärare för intervju men har inte lyckats hitta några kontaktuppgifter på kommunens hemsida. Därför undrar jag om Ni skulle vilja vara vänlig att vidarebefordra det bifogade dokumentet i detta mail till lärare verksamma i årskurserna tre eller fem.

Vid eventuella frågor är Ni välkommen att kontakta mig!

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning

Isabelle Alesund
07X XXX XX XX
isabelle.alesund@telia.com

Bilaga 3.

Hej!

Bifogar här enkäten i två separata dokument. Det som heter ”enkät” går att fylla i direkt i dokumentet. Därmed kan enkäten återsändas till mig direkt via e-post senast **fredagen den 28 november**. Det andra dokumentet som heter ”skrivskyddad enkät” är till för den som föredrar att skriva ut dokumentet och återlämna det i pappersform. Vill Ni det hämtar jag enkäten på skolans expedition, eller annan överenskommen plats senast **måndagen den första december**. I mitt arbete kommer inga namn att figurera, men Ni kommer att beskrivas som ett urval i egenskap av *kontaktpersoner* för P.O.D.B:n. Har Ni synpunkter angående detta, eller vill ta del av arbetet innan det publiceras tveka inte att kontakta mig!

Vid eventuella frågor är Ni välkommen att kontakta mig!

Tack på förhand för Er medverkan!

Med vänlig hälsning

Isabelle Alesund
07X XXX XX XX
isabelle.alesund@telia.com

Bilaga 4.

Enkätundersökning om P.O.D.B

Till lärare

Jag är:

Kvinna Man

Jag är:

Klasslärare Ämneslärare

Ålder:

Jag har arbetat som lärare i år.

Jag undervisar i årskurs/er:

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Jag håller i utvecklingssamtal:

Ja Nej

Beskriv din roll som kontaktperson för P.O.D.B:n:

Jag bedömer cirka:

20 elever 30 elever 40 elever Om fler, hur många?

Har du varit med sedan systemet implementerades på din skola?

Ja Nej

Om Ja, hur tycker du att implementeringen fungerade?

Mycket bra Bra Mindre bra Fungerade inte alls

Motivera gärna ditt svar:

Om Nej, hur blev du då introducerad i det?

Hur länge har du dokumenterat i P.O.D.B:n?

Anser du att kursplanerna och målformuleringarna är tydliga?

Ja Nej

Har de förtydligats i och med P.O.D.B:n?

Ja Nej

Anser du att de skriftliga omdömena har blivit av högre kvalitet sedan P.O.D.B:n infördes?

Ja Nej, de är likadana som tidigare

Har du utbildats i systemet?

Ja Nej

Är du säker på vad juridiken säger och vad som får skrivas resp. inte skrivas?

Ja Nej

Känner du dig säker i hur du uttrycker dig när du skriver om dina elever?

Ja Nej

Om Nej, motivera gärna varför:

Har du fått avsatt tid till att sätta dig in i systemet när du var ny som användare?

Ja Nej

Har du bestämt tid på ditt schema för att använda P.O.D.B:n?

Ja Nej

Har du gått en kurs i hur man skriver och vad som är lämpligt att skriva?

Ja Nej

Om nej, varför inte?

Är det enkelt att tillgå P.O.D.B:n?

Ja Nej

Motivera gärna ditt svar:

Hur dokumenterade du tidigare?

Är föräldrar informerade om att P.O.D.B:n används på skolan?

Ja

Nej

Vet ej

Var vänlig och beskriv din uppfattning om den allmänna inställningen till systemet på din skola:

Var vänlig och beskriv fördelar och nackdelar som systemet har medfört i din yrkesroll:

Känner du att du har stöd från skolledningen i ditt arbete med P.O.D.B:n?

Ja Nej

Om nej, varför inte?

Anser du att P.O.D.B:n är ett säkert system att använda, när det t.ex. gäller personuppgifter?

Ja

Nej

Ingen uppfattning

Om Nej, varför inte?

Tror du att P.O.D.B:n bidrar till ökad måluppfyllelse?

Ja Nej

Motivera gärna ditt svar:

Tror du att din rektor oftare kontrollerar elevernas kunskapsutveckling sedan systemet infördes?

Ja Nej

Övriga synpunkter:

Tack för din medverkan!

Bilaga 5.

Enkätundersökning om P.O.D.B

Till rektorer

Jag är:

Kvinna Man

Ålder:

Jag har arbetat som rektor i år.

Var du rektor under implementeringen av P.O.D.B:n?

Ja Nej

Om Ja, hur tycker du att implementeringen fungerade?

Mycket bra Bra Mindre bra Fungerade inte alls

Motivera gärna ditt svar:

Är du utbildad i systemet?

Ja Nej

Anser du att kursplanerna och målformuleringarna är tydliga?

Ja Nej

Anser du att de har förtydligats i och med P.O.D.B:n?

Ja Nej

Anser du att de skriftliga omdömena har blivit av högre kvalitet sedan P.O.D.B:n infördes?

Ja Nej

Anser du att lärarna är säkra på vad juridiken säger och vad som får skrivas resp. inte skrivas?

Ja Nej

Anser du att P.O.D.B:n är ett säkert system att använda när det t.ex. gäller personuppgifter?

Ja Nej Ingen uppfattning

Om Nej, varför inte?

Tror du att P.O.D.B:n bidrar till ökad måluppfyllelse?

Ja Nej

Motivera gärna ditt svar:

Kontrollerar du oftare elevernas kunskapsutveckling sedan systemet infördes?

Ja Nej

Var vänlig och beskriv din uppfattning om den allmänna inställningen till systemet på din skola:

Var vänlig och beskriv fördelar och nackdelar som systemet har medfört i din yrkesroll:

Var vänlig och beskriv vilka fördelar och nackdelar du tror att systemet har inneburit för lärarna:

Övriga synpunkter:

Tack för din medverkan!

Bilaga 6.

Hej!

Jag heter Isabelle Alesund och är lärarstudent på Södertörns högskola. Just nu arbetar jag med en C-uppsats som handlar om att dokumentera elevers kunskapsutveckling i P.O.D.B:n. Syftet är att ta reda på hur verksamma lärare anställda i kommunen anser att det fungerar.

Jag har för avsikt att intervjua en lärare från samtliga grundskolor i Sundbyberg. Därför undrar jag om Ni skulle vilja medverka i mitt arbete genom att delta i en personlig intervju med öppna frågor. Intervjun uppskattas att ta cirka en timme och kommer att bandinspelas. Informationen jag får kommer att behandlas konfidentiellt. Ni får själv bestämma var intervjun skall äga rum och när den skall ske under vecka 48 då sista dagen för intervju är **fredagen den 28 november**.

Jag hoppas att Ni vill medverka!

Vid eventuella frågor är Ni välkommen att kontakta mig!

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning

Isabelle Alesund
07X XX XX XX
isabelle.alesund@telia.com